

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

A1 TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI DERSİ
UZUN TEZİ

“KUŞAKTAN KUŞAĞA MUTSUZLUK”

Rehber Öğretmen: Emine TAŞ

Öğrencinin Adı: Buse

Öğrencinin Soyadı: EKŞİ

Diploma Numarası: 001129-0080

Sözcük Sayısı: 3575

Araştırma Sorusu: Peride Celal’in “Üç Yirmidört Saat” adlı yapıtında “mutsuzluk” kavramı hangi yönleriyle ele alınmıştır?

ÖZ

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı A1 Türk Dili ve Edebiyatı dersi kapsamında bitirme tezi olarak yaptığım bu çalışma Peride Celal'in 'Üç Yirmidört Saat' adlı yapıtında yer alan kadın figürlerin mutsuzluğunu konu almaktadır. Araştırmamda kadın figürlerin mutsuzluklarını odak figür Fatma, annesi ve evlerinde çok uzun zamandır çalışan Dilber figürleri ile aile içi ve aile dışı mutsuzluk olarak iki ana başlık çerçevesinde inceledim. Tezimin giriş bölümünde mutsuzluk kavramının tanımını açıklayarak Fatma, Anne ve Dilber figürleri ile bu olguyu ilişkilendirdim. Gelişme bölümünde ise bu üç kadın figürün mutsuz olmalarına neden olan etmenlere ve durumlarına göre tezi başlıklara ayırdım. Tezimin ilk gelişme başlığı aile kaynaklı mutsuzluk olurken, alt başlıklarını baba eksikliğinden kaynaklı ve anne kaynaklı mutsuzluk olarak ikiye ayırdım. Baba eksikliğinden ve anne kaynaklı aşırı baskı ya da bilinçsizce kullanılan özgürlükten kaynaklanan mutsuzluk kavramını değerlendirdim. İkinci ana başlıkta ise aile dışı kaynaklı mutsuzluk öğelerinden evlilik üzerinde durdum ve bununla birlikte yalnızlık ve ölüm korkusu konularını değerlendirdim. Tüm bunların sonucunda da aile kaynaklı mutsuzlukların kişilerin hayatları boyunca baş etmek zorunda kaldıkları sorunlar haline dönüştüğünü, yalnızlık ve ölüm korkusu gibi kavramların da kişiler için sürekli endişe kaynağı olduğu sonucuna vardım.

Sözcük sayısı: 183

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
GELİŞME	4
1. AİLE KAYNAKLI MUTSUZLUK.....	4
1.1. Baba Eksikliğinden Kaynaklı Mutsuzluk.....	4
1.2. Anne Kaynaklı Mutsuzluk.....	7
2. DIŞ ETKENLERDEN KAYNAKLI MUTSUZLUK.....	10
2.1. Aşk ve Evlilik Kaynaklı Mutsuzluk.....	10
2.2. Yalnızlık ve Ölüm Korkusu Kaynaklı Mutsuzluk.....	13
SONUÇ	16
KAYNAKÇA	19

GİRİŞ

Mutsuzluk kavramı insanları olumsuz düşüncelere sürükleyen ve hayatı sorgulamalarına yol açan bir olgudur. Bireylerin yaşam enerjisini düşürerek onların hayattan zevk alamamalarına yol açar. Bu olgunun oluşmasına birçok etken sebep olurken, kişinin mutlu olması içinse kendisi için belirlenen kalıplar içinde kalması ve aile bağları önem taşımaktadır.

Peride Celal'in "Üç Yirmidört Saat" adlı yapıtında, mutsuzluk kavramı başta anne kız çatışmaları ve baba kız ilişkisi yoksunluğu sonucu aile kaynaklı olarak okuyucunun karşısına çıkmakta ve "Fatma", "Anne" ve "Dilber" figürleri üzerinden izlenebilmektedir. Diğer yandan yapıttaki kadın figürlerinin dış etkenlerden dolayı da mutsuz oldukları görülmektedir. Bu başlıkta işlenen unsurlar ise aşk ve evlilik kaynaklı mutsuzluk ile koşulların doğurduğu yalnızlık ve ölüm korkusu kaynaklı mutsuzluktur.

Yapıtı ismini veren "Üç Yirmidört Saat", 72 saatlik bir zaman dilimini ifade ederken asıl önemi, odak figür Fatma'nın ailesi için çalışan Dilber'in geçirdiği ameliyat sonrasında hayatta kalıp kalmayacağıının bu süre sonunda belli olmasının kadın figürlerin üzerinde yarattığı baskıdır. Romanda anlatılan zaman aralığı ise 72 saatten fazla olup Fatma, annesi, büyükannesi ve Dilber'in yaşamlarını ve birbirleriyle olan ilişkileri geriye dönüş tekniği ile anlatılmaktadır. Tezin çıkış noktası, yapıttaki odak figür ve çevresinin ortak noktaları olan mutsuzluk olgusunun yapıtta öne çıkmasıdır. Bu tez çalışmasında "Üç Yirmidört Saat" adlı yapıtta kadın figürleri mutsuzluğa sürükleyen etmenler neden sonuç ilişkilerine göre ayrıştırılarak işlenecektir.

GELİŞME

1. AİLE KAYNAKLI MUTSUZLUK

1.1. Baba Eksikliğinden Kaynaklı Mutsuzluk

Kız çocuklarının sosyal ve duygusal ilişkilerinde mutlu olabilmelerinin ve yaşamlarını sağlam temellere oturtabilmelerinin önemli bir ön şartı babaları ile sağlıklı bir iletişim kurmuş olmalarıdır. Kız çocuklarının babalarıyla kurdukları bağ, özgüvenlerinin gelişmesinde önemli bir rol oynadığı gibi, üstlenecekleri sorumlulukları yerine getirmelerinde ve karşılaştıkları sorunlar ile baş edebilmelerinde sağlam bir temel oluşturmalarını sağlar.

Peride Celal'in "Üç Yirmidört Saat" adlı yapıtında odak figür Fatma, annesi ve Dilber'in ortak noktaları babasız büyümeleridir. Figürler yaşamları boyunca babalarının eksikliğini hissetmiş, karşılaştıkları güçlüklerde yalnız kalmış ve tek başlarına mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

Odak figür Fatma'nın annesi, babasını lise çağlarında kaybetmiş, hayatın zorlu ve hızlı akışına ayak uydurmak için sürekli çalışmak zorunda kalan, kızıyla iletişimi zayıf olan bir figürdür. Babasını erken kaybetmiş olan Fatma'nın annesinin hayattayken de babası ile sağlam temellere dayalı bir iletişim içinde olmadığı, babasının ailesini ihmal ettiği ve kızı ile ilgilenmediği anlaşılmaktadır.

"...Annemi gittiği illere götürememiş, baba konağından ayıramamıştı. Gereği kadar sevmediği için olmalı. Yaşamları ayrı geçmiş diyebilirim. Çok da çapkın olduğunu söylerler. Tatillerde, dış yolculuklara çıktığında metresini almış yanına, "karım" diye tanıtmış herkese." (Celal. 357)

Fatma'nın annesinin yaşadığı aile ortamı, onun hayatını etkileyen önemli sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Babasız bir ailede büyümek zorunda kalmasının en önemli sonucu

annesinden gördüğü aşırı baskıdır. Babasının eksikliği nedeniyle annesi “Büyükhanım” baba rolünü de üstlenmeye çalışmış, otoriter bir figür olarak kızının kendi çizdiği kalıplar içinde mutlu olabileceği düşüncesi ile onun temel hakkı olan özgürlüğünü elinden almıştır. Fatma’nın annesinin yaşadıkları yapıtta geriye dönüş tekniği ile okuyucuya aktarılmaktadır.

Odak figür Fatma da babasını erken yaşta kaybetmiş, 24 yaşında bir evlilik yapıp boşanmış, annesi ve evin hizmetçisi Dilber ile birlikte yaşayan genç bir kadındır. Babasını erken yaşta kaybettiği için tanıma fırsatı bulamamış ve baba sevgisinden mahrum kalmıştır. Bu nedenle de baba eksikliğini hep içinde hissetmiştir. Yapıtta baba kaynaklı eksikliğin Fatma’nın hayatını şekillendirmede etkili olduğu görülmektedir. Fatma’nın baba figürüne ilişkin bilgileri kulaktan dolma, babasının hatıraları hep siliktir. *“Anımsamaya çabaladığımda, uzun boylu, beyaz saçlı, gülüşü tatlı bir adamın dizlerinde hopladığını görür gibi olurdu.”* (Celal. 36). Yapıtta, Fatma’nın babasını tanımamakla birlikte, annesinin o boşluğu doldurduğu fikrine kendisini inandırıp, baba yoksunluğundan kaynaklanan mutsuzluğunu örtmek istediği görülmektedir.

“Uzun bir hastalıktan sonra öldüğünü biliyordu Fatma babasının. Tanımadığı, çocukluk yıllarının içinde kalmış bir gölge. Annem doldurdu yaşantımı, babamı hiçbir zaman aramadım!” (Celal. 67)

Anne ve babası arasındaki ilişkiye dair hatırası da olmayan Fatma, annesinin babasından önce çok sevdiği biriyle evlendirilmediği ve buna tepki olarak sevmediği halde babası ile parası için evlendiği düşüncesiyle, kendisini de istenmeyen bir birliktelikten doğan çocuk olarak hissetmekte ve bu nedenle sevilmediğini düşünmektedir. *“...Bana karşı ilgisizdin. Sevmediğinden belki de. Ya da babamla sevmeden evlendiğin için ve ben de onun çocuğu olduğumdan...”* (Celal. 232)

Fatma, özgürlükçü tavırları ve görüşleri olmasına rağmen baba figürünün yerinin, annesinin sosyal statüsüne uygun olmayan babasının sağlığında yanında çalışan Hasan tarafından doldurulması fikrini de kabullenememiştir. Kendisinden genç biriyle evlilik dışı ilişki yaşıyor olmasından dolayı annesine kızgınlık duymaktadır. Fatma, babasının ölümünden sonra da annesi ile iş ortaklığına devam eden Hasan'a her zaman kıskançlık ve nefretle yaklaşmıştır. Hasan'a Anadolu kültüründe kara renkte, çirkin ve insanlara korku veren kış cininin adı "Karakoncolos"u lakap olarak takmıştır. "*...Neden Amcaoğlu, profesör değil de senden genç bir adam? Neden babamın yetiştirmesi ile?*" (Celal. 165)

Fatma'nın baba sevgisinden yoksun büyümesinin etkileri ilk evliliğinde yaptığı isabetsiz seçimde ve kendinden yaşça büyük olan yeni sevgilisi Ahmet'e duyduğu derin hayranlığında hissedilmektedir.

Evin yaşlı ve yorgun düşmüş hizmetçisi Dilber de Fatma ve Fatma'nın annesi gibi babasız büyümüş bir figürdür. Dilber ailesini küçük yaşta kaybetmiş, teyzesi ölene kadar onunla yaşamış, daha sonra da isteği sorulmadan ağabeyleri tarafından Fatma'nın büyükannesinin evine bırakılmıştır. Hayatını Fatma ve ailesine adamak zorunda bırakılan Dilber'in kendi adını taşımasına bile izin verilmemiştir. Yapıtta Dilber'in babası ile ilgili özel bir durum belirtilmemekte, Dilber'in teyze ve eniştesini aile yerine koyduğu, teyze ve eniştesinin varlığı ile güvenlik, ait olma ve sevgi ihtiyacını gidermeyi çalıştığı anlaşılmaktadır. "*Teyzesi ve eniştesi büyük ve güçlüydüler. Korkmuyordu teyzesi yanında olunca ağabeylerinden, yengelerinden Ayşe.*" (Celal. 14)

Dilber hastalanmış, istememesine rağmen ağır bir ameliyat geçirmek zorunda kalmıştır. Durumu kritiktir ve bu süreçte sanrılar görmektedir. Öksüzlüğü ve önce ağabeyleri daha sonra da Fatma'nın ailesinden gördüğü eziyetler karşısındaki çaresizliği ve mutsuzluğu yapıtta geriye dönüş tekniği ile bu ameliyat sonrası sürede anlatılmaktadır. Ağabeyleri Dilber'in

sevdiği çoban Mehmet ile evlenmesine engel olmuşlar, ona aileden kalan mirastan hakkına düşen payı vermemişlerdir. Ağabeyleri ve onların aileleri tarafından gördüğü maddi ve manevi eziyet Dilber’de onarılamaz yaralar açmış, onun tüm hayatını etkilemiştir. Geçmişine dönük gördüğü rüyalarda ilk günkü nefretiyle olanları hatırlamakta ve üzülmemektedir. Kendi öz ağabeylerinin onu dışlaması, Fatma, annesi ve büyükhanımı ailesi gibi görmesi sonucunu doğurmuştur. Ancak bu sonradan edinilmiş aile tarafından gördüğü muamele de zaman zaman Dilber’i yaşamından bezdirmiştir. Kendisi ile sürekli alay edilmesi, misafirlerin yanına çıkarılmaması, eşyalar ile doldurulmuş bir yükte yatırılıyor olması, hatta salonda bulunan sadece bir sandalyede oturmasına izin verilmesi Dilber’i hayatı boyunca mutsuz etmiştir.

“Allah benim canımı alsın da kurtulayım bu evden!” (Celal. 41)

Yapıttaki figürlerin yaşadıkları baba eksikliğinin onların hayatlarını önemli ölçüde etkilediği ve sağlıklı bir baba kız ilişkisi geliştirememiş figürlerin mutsuz olmaları sonucunu doğurduğu görülmüştür.

1.2. Anne Kaynaklı Mutsuzluk

Anne kız ilişkilerinde çatışma yaşanması sıklıkla görülen bir durumdur. Anne ve kızların birbirlerinin davranışlarını anlayamadıkları, eleştiri boyutlarının yüksek olduğu, çeşitli şekilde kısıtlamaların bulunduğu zaman iletişim problemlerinin yaşandığı bir çerçevede ilişkilerin sürdürüldüğü görülmektedir. Kendilerinin gerçekleştiremedikleri idealleri kızları tarafından gerçekleştirilmesini amaçlayan annelerin, kızları üzerinde baskı oluşturarak kızın kendi tercihi dışında bir ortamda yaşaması sonucunu doğurduğu durumlarla da karşılaşmaktadır. Eleştiriler ve baskılar ile ilerleyen çatışmalar her iki tarafın da yıpranmasına yol açmaktadır. Aslında sevgi temelli olan anne kız ilişkilerinin zaman zaman altından kalkılamayan yükler doğurduğu yapıttaki anne figürleri ile ortaya konmuştur.

Fatma'nın annesi, büyükhanım tarafından baskıcı bir ortamda yetiştirilmiştir. Her ne kadar kendi tercihleri doğrultusunda yaşamayı arzu etmiş olsa da, büyükhanımın isteği ve hazırladığı türlü oyunları ile kendi için belirlenen sınırlar içinde yaşamak zorunda bırakılmıştır. Büyükhanım kendi doğruları ile kızının hayatını yönlendirmeye çalışmış, kızının isteklerini önemsememiş, ona karşı katı ve ezici olmuştur. Kontrolcü ve aşırı baskıcılığı sonucunda da kızını kendinden uzaklaştırmıştır. Anne kız arasında onarılmayan yaralar açıldığı ve her iki kadının da bu kopuk ilişki nedeniyle hayat boyu mutsuz oldukları anlaşılmaktadır. Fatma'nın annesinin Fatma'ya tanıdığı geniş özgürlük ortamı ise kızına sevgisiz veya ilgisiz olmasından değil, kendi annesinden gördüğü baskı nedeniyle yaşadığı mutsuzluğu kızının yaşamaması çabasıyla kaynaklanmaktadır.

“Canımsın sen benim! Bana yapılanları sana yapmamaya çabalıyorum, iyiliğin için inan bana. Sevecenliğimle, sevgimle kişiliğini sömürmemek amacım. Analık evlatlık bir yana, arkadaş olmak seninle! Seni kendimden koruyorum önce. Sevgimden belki de!” (Celal. 68)

Fatma'nın annesi, kendi annesi gibi olmamak için çaba harcadığı annelik rolünden mutsuz olmuştur. *“Kıskançlığın sevgini yozlaştırdı, uzaklaştın benden. Bir gün gelip, “Anacığım!” diye boynuma sarılmadığını düşünüyorum da!”* (Celal. 374)

Fatma ise annesi tarafından kendi gördüğü baskıyı kızına yaşatmama uğruna özgür bırakılmış bir figürdür. Ancak, annesinin kendisini özgür bırakma adına yaptıkları Fatma'nın yalnızlığa itilmesine ve kendi kaderine terk edilmişlik hissini yoğun bir şekilde yaşamasına neden olmuş, kendisine tanınan özgür ortam onu annesinden uzaklaştırmıştır. Annesi tarafından sevilmediği düşüncesi Fatma'yı sürekli rahatsız etmiştir. Yapıtta Fatma'nın yaşadığı bu durum iç monolog tekniği ile okuyucuya aktarılmıştır.

“Üniversiteyi bıraktığıma kızdı, engellemedi. Mehmet’le evlenmeme karşıydı, ses etmedi. Son birkaç yıldır bir gariplik var davranışlarında. Benden uzaklaştı! Beni eskisi kadar sevmiyor.” (Celal. 9)

Fatma’nın annesinin bu tutumu, Fatma’nın annesine karşı hissettiği duygularda gelgitlere sebep olmuş ve bu duygular öfke patlamalarına ve kıskançlık krizlerine dönüşmüştür.

“Bu kadın bana düşman aslında diye geçti aklından Fatma’nın. Benimle konuşmuyor, önemsemediğini göstermek için! Hasan Ağabey, Amcaoğlu, profesör, hepsi benden yakın ona!” (Celal. 15)

Sağlıklı bir iletişim kurmayı başaramamış olmaları nedeniyle Fatma ile annesinin ilişkilerinde sürekli çatışma yaşanmıştır. Fatma’nın annesinin, Fatma’nın yeni sevgilisi Ahmet ile görüşmesi sonrası her iki insan da karşısındakini tanımak için çaba göstermeye başlamıştır. Ahmet’in Fatma’nın annesinin hikâyesini dinlemiş olması onun Fatma’yı akılcı davranmaya yöneltmeye çalışması sonucunu doğurmuş, Fatma kendi duygularını çözümlenmeye çalışmış, annesine olan benzerliği, annesiyle olan ilişkilerinde iletişim kopukluğu yaşamalarına rağmen aslında birbirlerini sevdikleri düşüncesi, Ahmet’in yardımı ile gün yüzüne çıkmıştır. *“...Onun annesine duyduğu nefreti, senin kendi anana duyman, ikinizin arasında oluşan saçma bir yanlıtı bana kalırsa. İkiniz de birbirinizi seviyorsunuz gerçekte...”* (Celal. 243)

Dilber ise hasta yatağında hayalinde gördüğü teyze ile anne sevgisi ve ilgisini hatırlamış, anne ve teyzesinin sevgisinin yerini daha sonra büyükhanımın baskıları ile doldurmuş, aile yönünden hiçbir zaman mutlu olamamış bir figürdür.

2. DIŞ ETKENLERDEN KAYNAKLANAN MUTSUZLUK

2.1. Aşk ve Evlilik Kaynaklı Mutsuzluk

Aşk ve evlilik kavramları her toplumda farklı çerçevede değerlendirilmekle birlikte, genelde bireyin karşısına bir norm olarak çıkmaktadır. Aşk kişideki sevilme, kabul edilme ihtiyacını karşılarken, evlilik kurumunun toplumca kabul edilebilir bir birlikteliğin sürdürülmesi için şart olarak görüldüğü söylenebilir. Yapıtta aşk kavramı, kadın figürlerinin mutsuzluğunun kaynağı olarak gösterilmektedir. Aile ve çevre tarafından engellenen aşkın yanı sıra karakterlerin kendi kişiliğinden kaynaklanan sorunlar, yaşamdan beklentinin ortaya koyulamaması, istek ve önceliklere ilişkin belirsizlikler nedeniyle aşk kavramı da mutsuzluk kaynağı olarak işlenmiştir.

Anne figürünün sevdiği erkeğe kavuşamaması ve annesi tarafından dürüst olmayan bir yaklaşım ile hayatının akışının değiştirilmesi, kavuşulamayan aşk mutsuzluğun kaynağıdır önermesi ile yapıtta sık sık vurgulanmaktadır. Fatma'nın annesi âşık olduğu erkeğe büyükhanım nedeniyle kavuşamamıştır. Büyükhanım, kızının sevdiği erkeğin ona layık olmadığı düşüncesiyle mektuplaşmalarına engel olmuş, birbirlerine duydukları aşkı engellemek için kızına yazılan mektupları gizlemiş ve kızının mektuplarının postalanmasına izin vermemiştir. Evlenmelerine izin vereceğini söylemesine rağmen, çevirdiği dolaplarla kızının ilişkisinin sonlanmasına neden olan büyükhanım ve Fatma'nın annesi bu durumun etkilerini tüm hayatları boyunca taşımışlardır. Fatma'nın annesi, kendi annesini mutsuz etmek için kendisi için öngörülenin dışında bir seçim yapmış ve bu defa kendisinin de gerçekten sevmediği bir erkekle evlenme yoluna giderek annesinden intikam almayı amaçlamış ve ömür boyu mutsuz olmuştur. *“Evleneceğim Sultanhamam'daki o toptancı ile,” dedi. O zaman inme inmiş büyükannesine...*” (Celal. 218)

Büyükhanımın hatasını tekrarlamaktan korkan Fatma'nın annesi, kızını kendi annesinin onu yetiştirdiği gibi yetiştirmemiş, Fatma'nın verdiği evlilik kararına müdahale etmemiş ve kızının mutsuz olacağını öngördüğü bir evlilik yapmasına seyirci kalmıştır.

Fatma ise ilk evliliğini iyi düşünmeden, okulda yaşadıkları ve annesi ile olan kopuk ilişkisi nedeniyle mali durumu iyi ancak entelektüel birikimi olmadığı vurgulanan Mehmet ile yapmış, ancak gerçekleri görmesi uzun sürmemiş ve kısa bir süre sonra boşanarak annesinin yanına dönmüştür. “...*Ne budalalık! Bağnaz bir hoca yüzünden üniversiteyi bırakmak! Mehmet gibi baba parasına yaslanıp yaşayan bir oğlan için her şeyi paramparça etmek!*” (Celal. 304)

Daha sonra Fatma'nın hayatına giren Ahmet ise ilk kocasından çok farklı bir figürdür. İlişkileri kısa bir süredir devam etmektedir. Yaşı Fatma'dan büyük olan Ahmet, orta sınıf bir ailede yetişmiş, ileri görüşlü ve entelektüel birikimi yüksek biridir. Ayrıca Fatma, Ahmet'in entelektüel seviyesine erişememekten korkmakta, onun kendisini yetersiz bulacağı korkusu ile birlikte, ilişkisinin devamı konusunda endişe etmekte, Ahmet ile olan ilişkisini annesinden bir kaçış yolu olarak görmektedir. “*Annemin uzak, eleştirici bakışlarından kurtulmak, sana yaklaşmak, kendimi sana sevdirmek Ahmet.*” (Celal. 51)

Yapıtta bir yandan Ahmet tarafından sevilme ve benimsenme isterken, diğer yandan Ahmet'in istediği gibi biri olmaya çalışan Fatma'nın alıştığı rahat hayatı bırakmakta zorlandığı ifade edilmekte ve Ahmet ile olan ilişkisi, Fatma'nın üzerinde baskı yaratmaktadır. “...*Kafamı bir kitaplığa çevirmek mi yoksa yaşamak mı günümü gün ederek?*” (Celal. 87-88)

Fatma'nın Ahmet ile ilgili yaptığı planlarda da onunla evlenip Ankara'ya yerleşmek vardır. Ancak Fatma'nın Ahmet ile birlikte Ankara'ya gitme konusundaki isteksizliği yazarın kullandığı esenliksiz ifadeler ile anlatılmaktadır. “...*Ahmet'in peşine takılıp Ankara'yı*

boylamak...” (Celal. 10). Kullanılan bu ifadeler konunun Fatma’da yarattığı sıkıntıya önemli bir vurgu niteliğini taşımaktadır.

Yapıtta, evlenip Ankara’ya gittiğinde Ahmet’in ailesi ile birlikte yaşamak zorunda kalacağı düşüncesinin de Fatma’yı mutsuz ettiği anlaşılmaktadır. Fatma kendisine hayatı boyunca önce annesi daha sonra da ilk eşi tarafından sağlanan rahat yaşam koşullarının Ahmet tarafından sağlanamayacağını düşünerek endişe etmekte, ama Ahmet’ten de bir türlü vazgeçememektedir. “...*Nasıl katlanacağını bilmiyordu Ankara’dakilerle oturmaya. Dayanabilecek miydi o yabancı insanlara?*” (Celal. 87)

Dilber’in aşk kavramı ile olan ilişkisi de mutsuzluk öğeleri ile örülmüştür. Dilber gençliğinde çoban Mehmet’i çok sevmiş, onun da kendisini sevmesine rağmen kavuşamamışlardır. “...*Mehmet çobanın güleç gözleri vardı. Keleş Kerata! Gülüşü dünyalara değerdi. Başka oğlanların hiçbiri gülmemişti öyle Ayşe’ye!*” (Celal. 78)

Mutsuzluğunun en önemli etmenlerinden biri olarak Dilber’in sevdiğine kavuşamaması, hasta yatağında gördüğü tekrarlanan kâbuslar aracılığı ile okuyucuya aktarılmaktadır. Dilber Mehmet’i sürekli rüyalarında görmektedir. “*Kararlıydı, ağrıları durulduğunda Mehmet çobanı aramaya, yollara düşecekti.*” (Celal. 104). Sevilmek, kendine ait bir hayat kurabilmek için pek de sevmediği manav ile evlenmeye razı olmakla birlikte, büyükhanımın evden ayrılmaması için bu evliliğe de engel olması Dilber’in eline geçmeyen mutluluk fırsatı olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. “...*Manavla evlenmek varken! İş çokmuş. Oğlanlar haydut gibiymiş! Olursa olsun. Kendi evim kendi aşım!*” (Celal. 55). Dilber ömrünü büyükhanım, Fatma’nın annesi ve Fatma için harcamış, bir yuva kuramamış ve çocuğu olmamıştır.

Yapıtta ele alınan her üç kadın figür de hayatlarında gerçek mutluluğu bulamamışlardır. Geçmiş hatırlama, buldukları anı sorgulama figürlerin ortak noktası olarak verilmektedir.

Odak figür ve çevresindekilerin aşk ve evlilik kaynaklı olarak da mutsuz oldukları anlatılmaktadır.

2.2. Yalnızlık ve Ölüm Korkusu Kaynaklı Mutsuzluk

Yapıtta yalnızlık korkusu odak figürlerin yakınlarını ve kendini sevenleri yitirme korkusu olarak ortaya çıkmaktadır. Ölüm ise hayatın gerçeği olarak kabul edilmekle birlikte, kavram taşıdığı belirsizlik nedeniyle insanlar için süregelen bir endişe kaynağı olmuştur.

Fatma'nın annesinin boğazından ameliyat olması gerektiren hastalığı hem Fatma'yı hem de annesini tedirgin etmektedir. Annesi Fatma'yı üzmemek için hastalığı konusunda detaylı bilgi vermekten kaçınmakta, hastalığının önemsiz olduğunu vurgulamaktadır. Hastalığının ilerleyeceği ve ileri evrelerinde kızına yük olacağı fikri anneyi mutsuz etmektedir. Ancak annesinin ameliyat sonrası işlerini tasfiye edip Marmaris'e yerleşmeyi planladığının ortaya çıkmasından sonra anne kız arasında gelişen diyaloglarda Fatma'nın annesinin hastalığından ötürü korktuğu, ayrıca yaşadıkları ortamda gelişen politik olayların da anneyi ümitsizliğe sürüklediği ortaya çıkmaktadır.

“Örneğin ameliyattan korkuyorum. Sana yük olmayı istemem. Dilber'e yaptığın gibi, yorulup içinden küfrederek! Kaçmamın başka nedenleri var, yalnız hastalıktan değil, bu kentten de korkmaya başladım.” (Celal. 349)

Fatma'nın annesinin rahatsızlığından ötürü yaşadığı korku ve mutsuzluk Ahmet'i de etkilemiş ve Fatma'ya annesini anlayabilmesi için yardımcı olmaya çalışmıştır. *“Korktuğunu sanıyorum boğazındaki o şeyden. Seni yalnız koyup gitmekten belki de.”* (Celal. 349)

Fatma da annesini kaybetme korkusu yaşamaktadır. Bu durum Fatma için kabullenmesi zor bir durumdur. Annesinin Ahmet ile olan birlikteliğini onaylaması ve Fatma'nın kendi ayakları üzerinde durmasına fırsat yaratmaya çalışması Fatma'da farklı duygular uyandırmaktadır.

Fatma'da kendisinin annesi için önemsiz olduğu duygusu ağır basarken, terk edilmişlik ve yalnızlık duyguları da mutsuz olmasına yol açmıştır.

“Utaniyordu biraz annesine karşı ve ilk kez korku duydu sorumluluğundan, nasıl kullanacağını pek bilmediği faydasız bir armağana benzeyen özgürlüğünden.” (Celal. 233)

Fatma'nın Dilber'in hasta yatağının başucunda kendi yaşam sürecini de düşünme fırsatı bulduğu ve eşinden ayrılıp annesi ile yaşamaya başlaması nedeniyle de yaşlanma korkusuna kapıldığı ve kendine kısa bir ömür biçtiği anlaşılmaktadır. *“Kendisi, yirmi dördünü aşalı yaşlanmak korkusuna kapılmıştı. Otuzunu geçtiğinde ölmeye kararlıydı. Otuz yaş kocamışlığın başlangıcıydı. Günler akıp gidiyordu.”* (Celal. 85)

Ayrıca Fatma'nın evlenememekten ve yalnız yaşlanmaktan korktuğu, bu nedenle Ahmet'i de kaybetmekten endişe ettiği yapıtta vurgulanmaktadır. *“Annem gibi kocasız kalacağım sonunda, yaşlanacağım! Diye geçirdi içinde. Fena halde korktu. Ahmet'i kaçırsam elimden”* (Celal. 68)

Diğer taraftan Fatma, Dilber'in geçirdiği ameliyat sonrası kendini ona bakmakla yükümlü hissetmektedir. Bu durum, Fatma için başlı başına bir mutsuzluk kaynağıdır. Fatma sevgilisinin yanında olmak varken hiç alışkın olmadığı hastane ortamına uyum sağlamakta zorluk çekmektedir.

“Mutsuzluk duygusu, karyolada her yanından bir şeyler sarkan Dilber'in karşısında ölüm korkusu! Sevgilisinde uzak kalmanın hıncı! Boğulur gibi oldu, öylesine sıkıldı yüreği” (Celal. 60)

Hastanede olduğu süre içinde Dilber ile yaşamlarını değerlendiren Fatma, ona çektiği sıkıntıları anlamış ve Dilber'i kaybetmek korkusuyla bu süreçte kendini sorgulama fırsatı da bulmuştur. *“Onu bu kadar sevdiğimi bilmezdim! Annem kadar? Belki annemden de çok! Böyle*

düşündüğü için utandı biraz.” (Celal. 8). Ahmet’in de Fatma’nın gerçekleri kavraması sürecinde etkili olduğu görülmektedir. Fatma’nın da bildiği ancak bir şekilde hep inkâr ettiği veya üzerini örttüğü gerçekler, Ahmet figürü aracılığı ile gün yüzüne çıkmış ve böylece Fatma, olaylara gerçekçi bakabilme fırsatı elde etmiştir. Ahmet’in Dilber hakkında yaptığı tahlil de bunu göstermektedir.

“*“Size düşman olmasına şaşma. Hastalık, ölüm korkusu koparmış olmalı çevresinden onu. Hasta yatağında, uykularında geçmişe döndü belki de, kim bilir? Ne olduğunu anladı. Bir tutsak, gülle okşasan unutmaz daha önce yediği tokatları. Ne yaparsan yap, bir tutsaktır o. Bir gün bilincine varmasın, olmaz!”*” (Celal. 287)

Fatma, Dilber’i çok sevdiğini onu kaybetme korkusu ile dillendirirken, Dilber’in Fatma ve annesini hiç karşılık beklemeden sevdiği anlatılmaktadır. Hayatı boyunca Dilber’e karşı yaptıklarından çok büyük pişmanlık duyan Fatma’nın, Dilber yaşamaya devam ederse, asla bu hataları tekrarlamayacağı iç monologlar aracılığı ile ortaya konmuştur.

“*Ölme Dilber, ne olur ölme! Öyle şeyler yapacağım ki yaşarsan! Küfür yok, tartaklamak, salonda koşmaca oynayıp soluğunu kesmek, havaya kaldırıp top gibi döndürmekte yok...*” (Celal. 19)

Dilber yalnızlık hissini hayatı boyunca taşımıştır. Fatma’ya ismi ile ilgili anlattığı hikâyede teyzesinin kendisine “Ayşe” diye hitap ettiğini, kimsesi olmadığı için de nüfusa kayıt olurken “Tekcan” soyadını aldığını anlatmıştır. Dilber’e hâkim olan terk edilmişlik ve yalnızlık hissini çok baskın olduğu, yapıtta tekrarlarla okuyucuya sunulmuştur. Ameliyatı sonrası gece bakımını üstlenen hemşirenin de öksüz olması nedeniyle Dilber’in ona Fatma’yı kıskandıracak kadar fazla yakınlık göstermesi, yalnızlık kavramının Dilber için ne denli önemli bir mutsuzluk kaynağı olduğunu göstermektedir. “*İyi kız o, dedi Dilber. Benim gibi onun da anası çocukken ölmüş. Kimsesi yok şimdi.*” (Celal. 296)

Dilber'in, ameliyatından sonraki üçüncü gün sağlığının iyiye gitmediğini fark etmesi ile birlikte öldükten sonrasına ait korkularının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu süreçte yazar, Dilber'in dindar olmaya çalıştığını ama bu konudaki bilgisizliğini de okura aktarmıştır. Dilber ölümden sonraki hayatı sorgular ve Fatma ve annesinin yaptıklarına yataklık ettiği için kendisinin cezalandırılacağı düşüncesi ile tedirgin olur. “ *Siz yaparsınız, edersiniz, hesabını bana sorarlar. Anan öyle, senin de az bokunu örtmedim! Zamanı geldiğinde kim verecek hesabını*” (Celal. 316-317)

Dilber'in hastalığı boyunca yaşananlar Fatma'nın annesine karşı duyduğu karışık hisleri çözümlemesi için fırsat vermiş olmakla birlikte, Fatma'nın içindeki seilmeme duygusu annesine karşı duyduğu sevgiyi bastırması ve içindeki öfkeyi ön plana çıkarması ile sonuçlanmaktadır. Yazar okuyucuyu yapıt boyunca, Fatma'nın annesine karşı duyduğu değişik duygulara tanık etmiştir. Fatma'nın Dilber'in ölme ihtimali kuvvetlendikçe annesini de kaybedebileceği gerçeği ile yüzleşmesi, annesine duyduğu sevgiyi ön plana çıkarmıştır. “*Tanrım anneme bir şey olmasın.*” (Celal. 332)

Fatma'nın annesi ile arasındaki uzaklık Dilber'in ölümü ile noktalanmış, anne kız yapıtın sonunda birbirlerine olan sevgilerini yapıt boyunca fiziksel temastan kaçınmalarına rağmen kucaklaşarak ifade etmişlerdir.

SONUÇ

“Üç Yirmidört Saat” adlı yapıtın ana teması mutsuzluklar karşısında ayakta durmaya çalışan kadın figürlerin yaşamlarıdır. Peride Celal bu eserinde mutsuz anneleri ve mutsuz kızlarını anlatmaktadır.

Yazar, odak figür Fatma, Fatma'nın annesi ve Dilber figürleri üzerinden kadınların yaşadığı sorunlara ve mutsuzluklara değinmiştir. Yapıtta odak figür Fatma'nın bakış açısından anlatılan 72 saatlik dilimde, büyükşehirde birlikte yaşayan bu üç kadın figürün hayatları irdelenmektedir. Mutsuzluğun temel nedeni aile içinde baba eksikliği ve anne kaynaklı mutsuzluk olarak ele alınırken, aile dışında aşk ve evlilik, yalnızlık ve ölüm temaları ile okuyucuya aktarılmaktadır.

Yapıtın çıkış noktası yaşamlarını baba figürü olmadan sürdürmek zorunda kalan kadınların bu eksiklik nedeni ile hissettikleri içsel boşluktur. Baba figürünün diğer aile bireylerine sağladığı güven duygusunun eksiliğinin yapıttaki odak figür ve çevresindekilerin yaşamlarını derinden etkilediği görülmektedir. Yapıtta baba figürüne duyulan özlem ve eğer baba figürleri yaşasaydı yaşamlarının ne kadar farklı olabileceği duygusu vurgulanmaktadır.

Yapıtta tek başına çocuk yetiştirmek zorunda kalan ve göreceli olarak zengin bir hayat süren kadınların karşılaştıkları zorluklar irdelenmiştir. Anne figürlerinin kızlarının sosyal statüsüne uygun eş hayalleri, kişileri varlık durumlarına göre sınıflandırma eğilimleri ve kızları üzerinde kurdukları baskı ve verdikleri aşırı özgürlük, kız figürlerinin farklı başkaldırıları ile sonuçlanmıştır. Maddi bağımsızlığını elde etmiş Fatma'nın annesi ve eğitimini yarıda bırakmakla birlikte kendisine annesi tarafından her türlü imkân sağlanan Fatma'nın güçlü ama mutsuz kadınlar olarak betimlendiği görülmektedir. Bununla birlikte, evde hizmetçi olarak çalıştırılan Dilber'in fiziksel özellikleri betimlenirken çirkinliğinin vurgulanması, cahil olarak tasvir edilmesi ve hasta olması onun okuyucu tarafından güçsüz bir figür olarak algılanması sonucunu doğurmaktadır. Dilber'in de güçsüz bir figür olarak gerek kendi ailesi gerekse Fatma'nın ailesinden gördüğü baskılar karşısında boyun eğişi ve kaderine razı oluşu görülmektedir. Dilber'in durumunu ölmekte olduğu hasta yatağında sorguluyor olması bir iç

hesaplaşmadan çok, uğradığı haksızlıklar karşısında son bir başkaldırı çabasından öteye gidememekte ve Dilber ölüme yenik düşmektedir.

Yapıtta figürlerin mutsuzluğuna neden olan diğer konularda aşk, yalnızlık ve ölüm korkusudur. Figürlerin sevdikleri kişiler ile birlikte olamamaları ve yalnızlığa sürüklenmeleri bu konularda da sürekli mücadele içinde olmaları sonucunu doğurmuştur. Fatma'nın annesi ve Fatma, aşk konusunda sevgilileri için mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Ancak Dilber'e bu konuda da fırsat tanınmamış ve Dilber yalnızlığa mahkûm edilmiştir. Öte yandan Fatma'nın annesi, Fatma ve Dilber'in ölüm karşısındaki tutumları benzerlik göstermiş, üç kadın için de ölüm korkusu önemli bir mutsuzluk kaynağı olmuştur.

Celal, birbirlerinin hayatına bir şekilde etki ederek birbirlerini mutsuz eden figürlerin yaşamlarını anlattığı bu yapıtında; sorunlara karşı göğüs germeye çalışan güçlü kadın figürlerin yanında, mücadele edebilecek hiçbir donanımı olmayan zayıf bir figür Dilber'e de yer vermiş, okura yansıttığı düşünce akışlarıyla figürlerin yaşamlarına ışık tutmuş ve her ne olursa olsun yaşam için mücadelenin esas olduğu fikrini vurgulamıştır.

KAYNAKÇA

- Peride Celal, “Üç Yirmidört Saat”, 2. Baskı 1991, Can Yayınları